

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай Комитеттериниң,
Жылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1953
НОЯБРЬ
7
СУББОТА
№ 218 (2903)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 36 чыл ою делгерезин!

АЛДАРЛЫГ БАЙЫРЛАЛ

Делегейде бир дугаар социалистиг күрүне үжөн алды харлыг болган. Бистин Төрзөн чуртувус ол кыска үениң иштинде төөгүлүг улуг орукту эрткен, ол оруктун үе-чада бүрүзү улуг тирилелдер-биле алдаржып турар. Бистин Ада-чуртувус делегейде эң күчүлүг, эң мурнакчы улуг күрүне болуп хуулган.

Эрткен 36 чылдарның дургузунда бодунун чедип алган кайгамчыктыг чедишкннерин, кылган улуг чаар-тыкчы ажил-херезин совет улус хамыктын мурнунда Коммунистиг партияның ачызы деп санап турар.

Совет кижин бодунун күчүлүг Төрзөн чурту, төрзөн партиязы дээш, бодунун улугуун маадырлыг чоруктары дээш хоойлу эзугаар чоргалар-биле алдарлыг эрткен оруктарын сактып турар. Массаларны тулдуушкуннарга белеткээриниң талазы-биле берге болгаш чүткүлдүг ажилдың он-он чылдары; кижин төрелгетениң хөгжүлдениң чаа улуг үениң эгелзениң дугайында бүгү делегейге медээлеп чарлаан Октябрьның тилелгели революциязы; даштыкы интервенцияның болгаш хамааты дайының чылдары; чуртун индустриализация болгаш көдээ ажил-агыйның коллективизациязы, сталинчы баштайгы беш чылдар; социалистиг нийтиледди тургузарын боттандырып доозарының болгаш коммунистиг нийтиледче чорту шилчириниң үе чадазынче бистин чуртувус кирген деп бүгү делегейге төөгүлүг ол фактын бадыткап быжыглан чаа Конституцияны хүлээп алганы; Ада-чуртун Улуг дайыны; улус ажил-агыйн катап тургузарының болгаш улам ыңай хөгжүдериниң талазы-биле дайын сөөлүндеги чогадыкчы ажил—бо бүгү берге болгаш алдарлыг орукка улус кезеде партияны бодунун мерген угаанын удурткучузу, ажилчы чоннарның эрге-ажыктары дээш сыныш чок, чүткүлдүг демиселчи деп көргөш, эдерип чоран.

Амыдыралдың бүгү талаларына—үлетпүрге, көдээ ажил-агыйга, эртеме, уран-чүүлге, литературага, каяа-даа совет кижилерин чогадыкчы күженишкннерин партия чагыс бодун кылдыр катыштырып, коммунизмни тургузарының улуг энес сорулгазын чедип алырыңа оларын багыттай турар. Коммунистиг партия—бистин нийтиледдиң удуртукчу, углакчы кол күжү.

Улуг Октябрьның амгы, үжен алдыг чыл оюн Совет Эвилелиниң улустары политиктиг болгаш күш-ажылчы оза көдүрүлүшкүнүн үенинде эрттирип турар. Коммунистиг партияның XIX съездинин директиваларын амыдыралга боттандырып, ССРЭ-ниң хөгжүлдениң бешки беш чыл планын күүсөдир талазы-биле кайгамчыктыг улуг чедишкннерни совет улус чедип алган.

«ССРЭ-ниң көдээ ажил-агыйн улам ыңай хөгжүдөр хөмчөгөлөр дугайында» СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун доктаалы, оон-биле холбаштыр, совет кижиниң амыдыралчы деңгелин улам ыңай бедилеринче, ооң материалдыг чаагай байлалын кайгамчык бедикке көдүрүрүнче угландыр Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактын үндүргөн шитпирлерин совет кижилерин кайгамчыктыг сорук кирген, коммунизмни тийлелгенин херезинге оларын чайгылыш чок шитпирдин улам быжыктырган. Кайгамчыктыг чаагай перспективалар, улуг сорулгалар совет кижиниң көрүжүнүн мурнунга ажыттыган.

Эрттип келген оруктун магалыг

Будурулгечи чедишкннер

Львов. Областың дээрбе трестиниң ажилдакчылары октябрь мурнунун чарыжына дыка эки түнелдерин чедип алганыр. Он айларның планы хуусаа бетинде күүсөтинген. Он алды дээрбелерин коллективтерин келер чылдың үлүүн кылып турар. Кызылтастың сорттулуг далганын ажалдап кылышкыны эрткен чылдың деңгелинде 4 катап улгаткан.

Дээрбелер чаа техника-биле хандырынып турар. Уралдың, Горькийниң, Воронежтин заводтары вальцеват станоктары, шийкир болгаш арылгаар машиналарын, вентиляционну шүүрлерин алганыр.

КУЛДИГА. (Латви ССР). Кулдиганың сукно фабриказының коллективин он айларның планын күүсеткен. 97 хуу сукнону бирги сорт-

чаагайы-даа, бо хүн бистин кылып турар тургузукчу ажилывыстың ужуру-дузазы-даа, бистин коммунистиг даартавыстың магаланыч шинчизи-даа ол перспективаларыны болгаш сорулгаларыны бединден тода көскү болуп турар.

Хөй националдыг Совет Эвилелиниң чагыс эпиг акы-думма өг-бүленинде Тываның ажилчы чоннары ССРЭ-ниң улустарының, ылангыя бодунун улуг акызы—орус улустун хүн-бүрү дузаламчызы-биле улуг чедишкннерин чедип алган. Сөөлгү тос чылдарның дургузунда областың чурт үлетпүрүнүн нийти продукциязы үш катаптан ажыг, хөмүр даш тывыжы—барык-ла 8 катап, автомобиль паркы—11 катаптан ажыг өскөн. Областың малчын арагтарының амыдыралында үндезин чаартылгалар болган. Партияны болгаш чазактын улуг дузаламчызынга даянган, арат болгаш тараачын ажил-агыйларның 95 хуузу колхозтарда катышкан, күчүлүг чаа техника-биле чепселген 11 МТС-тер, бир машина-мал ажилының станциязы ажалдап турар. Колхозтарын тарылга шөлү дыка калбарган, тарааның дүжүттүү бедээн.

Амыдыралдың культурулу сууржун хевиринче арагтар шилчип кирип турар. Ажилчы чоннарның материалдыг чаагай байдалы болгаш культурулу деңгели дыка өскөн. Национал хевирлиг, социалистиг утка-шынартыг культура чектелип, школаларының, эмнелгелериниң, культура бажынарларының, клубтарының калбак четкизи областың бүгү будуннарын шыпкан.

Бистин революциявыс нийтиледдин чүгле экономиктиг болгаш политиктиг талазын үндезин-биле өскерткен эвес, харын база ажилчы чоннарның угаан-бодалдарына, идеологиязынга болган революция болуп.—оон күштүү болгаш тийлестирбеси шак ында.

Бүгү депшилгелиг кижин төрелгетениң эл-сеткил катыштырчагазын, ынанжын болгаш деткимчени бодунда хаара туткан совет улус коммунизмин чедишкнниң тургузуп турар. Чер бөмбүрээниң бүгү будуннарында бистин өнүктүрүшкүнүн хурээлени чыл келген турум өзүп турар. Октябрь революциязының бүгү делегейге төөгүлүг ужуру-дузазын улуг чаагайы бистин мурну-вуска чыл бүрүде улам-на толдаргай болуп-делегей төөгүзүпте оң сагылдары улам-на ханчызы-биле көстүп турар.

Улус демократиязының чурттары-биле, бүгү чер бөмбүрээниң чаагай сеткилдиг кижилери-биле кыды бистер тайбынны болгаш улустарының аразында найырдалын херезин кайгалып турар бис. Кижилерниң тайбынны камгалаары дээш шимчээшкннин совет улус баштап турар.

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун шитпирлери-биле сорук кирген совет кижилер боттарының төөгүлүг чаа тийлелгелеринге уткуштур бүзүрелдиг чоруп орат. Ленин—Сталинның партиязынга, эң идеяларына кызыгаар чок бердинген Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюна СЭКП ТК-ның кыйгырылгынын чалбыштыг сестерин бо хүн кайгамчыктыг сорук киришкнз-биле каталтап турарлар.

Ленин—Сталинның түгүнүн ала-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле — коммунизмни тийлелгениңе, бурунгаар!

СЭТА-ның фотохрониказы.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунда

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиуму Октябрьның социалистиг Улуг революциязының XXXVI чыл болган оюнуң хүнүн таварыштыр Совет Армияга болгаш Шериг-Далай Күштеринге хөй чылдар дургузунда ажалдап келгени дээш хөй-

хөй генералдары, адмиралдары, офицерлери, а ол ышкаш шериг албанынга хуусаазын эрттир туруп келген старшиналары, сержантылары болгаш матростары орденнер болгаш медалдар-биле шаңнаан.

Чаа солун

ССРЭ-ниң Садыг министерствозунун органы болуп «Совет садыг» («Советская торговля») деп чаа солун ноябрьның 3-те Москвада үнүп эгелзэн.

Солунун бирги дугаарында А. И. Микоянның «Улус-биле сырый харылаа» деп чүдүүн парлаан.

Ук солунда чүдүлери, дындагыларны болгаш чер-черин садыг организацияларының удуртуп ажил-

дакчылары-биле, магазиннер директорлары-биле, прилавка ажилдакчылары-биле, садып алыкчылар-биле беседаларны база парлагылаан.

Ол номерде фотоуруктар дыка хөй.

«Совет садыг» солун неделяда 3 катап, дөрт арынарга «Правда» солунун хемчээли-биле үнүп турар болуп.

(СЭТА).

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюн таварыштыр Кызылга болган байырлыг хурал

Дүүн кежээ Кызыл хоорайның Сталин аттыг Культура бажынынга ажилчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң, партия, совет болгаш хөй-ниити организацияларының активтери-биле кады, Октябрьның социалистиг Улуг революциязының XXXVI чыл оюн уткаан байырлыг хуралы болуп эрткен.

Уткулга хуралды ажилчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Советиниң күүсөкчи комитетиниң даргазы эш П. Долгих ажыткан. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының XXXVI чыл оюн дугайында илеткелди ажилчы чоннар депутаттарының Тыва область Советиниң күүсөкчи комитетиниң даргазы эш А. Чимба кылган.

Илеткелчи ажилчыларның болгаш тараачынарның делегейде бирги социалистиг күрүнезин тургускан,

алдарлыг Коммунистиг партияның башталгазы-биле тийлээн социалистиг Улуг революцияның бүгү-делегей ужуру-дузазын, эрткен төөгүлүг чылдарда совет күрүнең кайгамчыктыг тийлелгелерин дугайын чугаалаан. Ол ышкаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязының ачызы-биле дарлал-кинчиден хосталган, аас-кежиктиг амыдыралды алган тыва улус Коммунистиг партияның, Совет чазактын хүн-бүрү сагыш салышкынынга, улуг орус улустун дузаламчызынга даянып алгаш, ажил-агый, культура болгаш амыдырал-чуртталга талазы-биле танытынмас кылдыр хөгжээнин, коммунизм дээш демиселеде бүгү совет улус-биле кады тийлелгели бурунгаар чоруп оран ол демделгезин.

Хурал сөөлүнде областың национал театрының артистери В. Вишневикийниң «Оптимиктиг трагедия» деп шизин көргүскөн.

ССР Эвилелиниң Камгалал Министриниң ДУЖААЛЫ

1953 чылдын ноябрь 7. Москва хоорай.

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар!

Эштер офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!
Бо хүн совет улус болгаш оон алдарлыг Чепсектиг күштери Октябрьның Социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюн байырлап турар.

Коммунистиг партияны болгаш чазакты долгандыр сырый катышкан Совет Эвилелиниң ажилчы чоннары боттарының күрүне байырлалыга коммунистиг тургузушкунун программаны амыдыралга боттандыра дээш демиселе чаа-чаа чедишкннер-биле ужуражып турарлар. Совет кижилериниң кызымаккай күш-ажылының түнелинде социалистиг экономика чайгылыш чок өзүп, бешки беш чыл планының онаалдалары ажыр күүсетинип, совет эртем болгаш культура сайзырап турар.

Көдээ ажил-агыйны улам ыңай, дүргөн хөгжүдөр, улустун өргөл-чүүлдериниң будурлгезиниң шынгы көдүрүлүшкүнүн хандырап талазы-биле партия биле чазактын үндүргөн шитпирлерин боттандыра-рыңа бистин улугузу сорук киришкнн-биле эгелеп кирген. Ол шитпирлерин боттаныгызы ажилчын анганын, колхозчу тараачынарның болгаш совет интеллигенцияны чаагайжылгазын бедилер.

Эрткен чыл болза, тайбынның херээ, улустарың айыыл чок чоруп дээш демиселе Совет Эвилелиниң болгаш бүгү демократтиг дагериниң кайгамчыктыг чедишкннери-биле демделгетинип эрткен. Оон-биле кады совет улус империалистериниң талазындан агрессияны айымын өөренип көрүшкөн, социалистиг Төрзөн чуртун камгалал күчүзүн бүгү хемчээл-биле быжыглаар дугайында доктаамал сагыш салып турарлар.

Бодунун улугуна, Коммунистиг партиязынга болгаш Совет чазакка кызыгаар чок бердинген бистин күрүнеистин Чепсектиг күштери Октябрьның улуг чаалап алышкннарны камгалаарыга идегелдиг туржуп, бодунун дайынчы мергежилни чүткүлдүү-биле сайзыраггайжылып турар.

Эштер солдаттар болгаш матростар, сержантылар болгаш старшиналар, офицерлер, генералдар болгаш адмиралдар!

Октябрьның Социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюн байырлалы-биле байыр чедирип, амыр-мендирни айтырдым. Дайынчы болгаш политиктиг белеткеге, амгы үениң дайынчы техниказын болгаш чепсезин шингээдип алырынга, бодунарың шериг болгаш политиктиг билгилерни сайзырадырынга чаа-чаа чедишкннерлиг болурунары күзедим.

Бүгү улустун байырлалын демделгези-биле дужаарым болза:

Бо хүн, ноябрь 7-де, бистин Төрзөн чуртувустун найсалды — Москвага, эвилелешкен республикаларның найсалдарына, а ол ышкаш Калининградка, Львовка, Хабаровскиге, Владивостока болгаш маадыр хоорайлар: Ленинградка, Сталинградка, Севастопольга болгаш Одессага — артиллерияны чээрби удаа даашдашкыны-биле салып кылдыр.

Бистин социалистиг Төрзөн чуртувус делгерезин!

Маадырлыг совет улус болгаш оон кайгамчыктыг армиязы база Шериг-Далай Флуду делгерезин!

Совет чазак делгерезин!

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин!

ССР Эвилелиниң Камгалал Министри
Совет Эвилелиниң Маршалы П. А. БУЛГАНИН.

Улуг Октябрга алдар кылдыр

ТРАНСПОРТЧУЛАР СӨЗҮН ЭЭЛЕП ШЫДААН

Октябрь мурнунун социалистиг чарыжының областа эгелекчизи Кызылдың автотранспорт конторазының коллектив Төрзөн чуртунун мурнунга берген сөзүн ээлеп шыдаан. Октябрга чүк сөөртүрүнүн планын 154,5 хуу, тонна-километрини —118 хуу, пассажир талазы-биле 168 хуу күүсеткен.

Коллективте ийи-үш чүсчүлериң хурээлени калбарган. Чолаачылардан октябрь онаалдазын Бухтуев 195 хуу, Сапогов 220 хуу, Заводский 344 хуу, моторист Баранов 183 хуу күүсеткен. Моон түнелинде будурлге планын нийти продукция талазы-биле 113,3 хуу, барааның талазы-биле 112,3 хуу күүсеткен. Кондир кылыглар цехинде эш Скрипоченков бригадазы ай онаалдазын 134 хуу, а хлеб быжырап шехте эш Шляпникованы—144 хуу күүсеткен.

МАЛЧЫНЫҢ КҮШ-АЖЫЛЫ

Нийтинин малын өстүрер, оон продуктулуун бедилер айтырыга малчын Сумбүүнүн ак-сеткилдиг күш-ажылы чүгле «Торгалыг» колхозта эвес, Өвүр районда безин сурагалыг. Ол 320 хоюнун кышкы 4 кажааларын бүрүн септел, ында тонна ажыг өдөкти, 2 тонна сизени болгаш 200 килограмм дусту белеткен алган.

ДААРАНЫЛГА ЦЕХИНДЕ

Бай-Хаакта райулетпур комбинатының дааранылга цехи (мастери эш Коверсу) байырлап мурнунун социалистиг чарыжына киргеш, октябрьның будурлге планын 103 хуу күүсеткен. Комбинатта Данилов, Афанасев ышкаш күш-ажылга организакчылар хөй илереп турар.

КЕЛИР ЧЫЛДЫН ТАРЫЛГАЗЫНГА

«УТКА-ның 25 чыл ою» совхоз 1954 чылдың тарылгазынга 1060 гектар черни чайгы, күсүк андарылгаларда белеткеп алган. Тараа, ногаа, картофель үрезинери база хынамчалыг белеткетинген. Совхозтун механизаторлары чер андарылгазынга чүткүлдүг ажалдааныр, ылангыя Буян, Зайцев, Сержиң олар сезон нормазын 150 хуудан ажыр күүсеткен, кижин бүрү 500—1180 килограмм кывар чүдүү камнап алган.

ЧЫЛ ОНААЛДАЗЫН АЖЫР КҮҮСЕТКЕН

Каа-Хем районда лесхоз чери социалистиг чарышка алган хүлээлге-

Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле

***

КОММУНИСТИГ ПАРТИЯНЫҢ БАШТАЛГАЗЫ - БИЛЕ

Аңгының мәэзи,
аңгының херээ,
аңгының күчүзү,
Аңгының алдары,
партия ол.

(В. В. МАЯКОВСКИЙ).

Бистин чуртувустун улустарының чаагай амыдырал дээш демселенин төөгүзү, оон амгы болгаш келир үеи шупту-ла—Коммунистиг партияның ажил-чорудулгазы-биле хол-башкан.

Бодунун Коммунистиг партиязының шынчы болгаш мерген башталгазы-биле орустун ажилчын аңгызы 1917 чылда орустун хааныг чазаан дүжүргөн. Оон бээр-ле делегейге чаа үениң—коммунизм үениң эгези ажытылган. Ангы болгаш национал дарланың чурту—Россия социалистиг күрүне болу берген.

Коммунистиг партияның мерген башталгазы-биле Совет Эвилелинин хей националдыг миллион-миллион акы-думма ажилчы чоннары социализмни тургускан. Орустун муракчы ажилчын аңгызының деткимче-зи-биле чаа социалистиг нацияларныкы—Киргизияның, Казакстаның, Узбекистаның, Туркменияның, Азербайджаның болгаш өске-даа эвилелден Совет Социалистиг Республикаларының бүгү талазы-биле чектелип турары өөрүшкүлүг болгаш чоргааранчыг.

Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле Совет Эвилелинин найралдыг хей национал акы-думма улустары тилелгеден тилелгеже, алдардан алдарже, аас-кежинден аас-кежинче айлык хемчегни хунук, чылдык хемчегни айлык кылдыр бурунгаар ырак базамыг хөгжүп турар.

Улус ажил-агының шак ыңдыг дүргөн темпиги хөгжүлденин түнели бистин чуртувустун күчү-шадалын улам быжыглаан. Ада-чуртун Улуг дайының үезинде герман фашизминин болгаш япон империализминин бистин чуртувусча эжелекчи халлашкычы чылча-шаптырган, совет чон тилелгели болуп, бодунун социалистиг күрүнең база делегейиң миллион-миллион чонунун амы-тынын фишкстиг эжелелде камгалаан.

Дайын сөөлүндеги бешки беш чыл планының чедишкенин күүселдезинин түнелинде ССРЭ-нин дайына когаран ажил-агы каттап тургустунган. Совет улус чаа бешки беш чылдык планын эң-не

бедик көдүрүшкүн-биле чедишкенин күүседип турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының шылгарангай ажылы улус-демократия чурттарының коммунистиг партияларына үлеер болган. Олар Совет Эвилелин дайын кысыкчыларына удур тайбынын, социализмин, демократиянын идегелдиг болгаш быжыг чөлөнгижи кылдыр көрүп турарлар.

Бистин партияның политиказының чайынанчак чедишкенин анык Тыва областың чижээ тодаргай көргүзүп турар. Улуг Совет Эвилелиниң социалистиг өг-бүлелине чокта чаа-ла катышкан Тываның ажилчы чоннарының амыдыралы таарытмаг кылдыр чаартыган. Тараачын ажил-агылар колхозчу амыдыралда катышкан. Областың көдээ ажил-агы мурнакчы техника-биле чепселенген. Курут турган черлерде чаа-чаа социалистиг көдээ суурлар калбарган. Школаларың болгаш эмнелгелерин, культура албан черлеринин четкизи өскөн. Социалистиг эт-үлетпүр, орук транспорт сайзырап турар.

Школалар башкыларың белекээр дээди өөредилге чери областа бар апарган. Москвада, Ленинградта болгаш өске-даа хоорайларда янзы-бүрү тускай эртемниң дээди өөредилге черлеринче тыва оолдар, кыстар хей-биле чүрүп турар. Партияның кижизилдип, өстүрүп турары кадрларның, анык салгакчыларның эртем билгиге чүткүлү канчаар-даа аажок өзүл турар. Тыва областың үнденин чурттакчыларының аразында тускай эртемчилерин саны хей болу берген.

Тываның ажилчы чону Совет Эвилелиниң хей националдыг бүгү чону ышкаш Коммунистиг партияга болгаш Совет чазакка бердиндег бедик патриотизм-биле ажилдап турар.

Партияның политиказы болза, чонун күзели, чаагай амыдыралы болуп амыдыралда бадаткатынган. Коммунистиг партияның башталгазы-биле бистин чуртувуска коммунизмниң долу тилелгезин чедиң алырынык бузуренчиг.

С. САРЫГ-ООЛ.

ПАРТИЯНЫҢ КЫЙГЫРЫ-БИЛЕ

Совет Армиядан демобилизастаткан, тракторист мергежилдиг М. Бреснев Казак ССР-ниң Джембол МТС-те ажилдап кирген. ЧУРУКТА: МТС-тин директору С. Золотарев М. Бреснев-биле танышып турары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ТРАКТОРИСТ

Дүдүскекте эмжежок
Тумен сылдыс өшкелек.
Хову кужу матпадак,
Хостуг ырын салгалак.
Ынчалза-даа ховуда
Ыржымы дааш үрепкен.
Анык эр шагда-ла
Ажык шөлче үнүлкен.
Хоорайга турган оол
Хоочун ижин сагынган.
МТС-инче эңир оон
Эглип келген — дөстүмнэн.
Демир аъттың тыныңдан
Дедир кээп туттунупкаш,
Делгем шөлдү дагын-на

Дескингештин чорупкан.
Тулган күштүг трактор
Тура дүшөс, чарып тур.
Тынын туткан чалым эр
Дыргын кылдыр ырдап чор.
Кылган ишке кижилер
Кызымаккай болза-ла,
Күзөн соруу база-ла
Күзели дег бүтүнер.
Элбек дүжүт өстүрер.—
Эрин соруу боттазын!
Мунган хөлге, дыннангыр,
Бурувайн, чагыртсын!

С. СКОРИН-ООЛ.

Соондан база чеде бээр мен

Агроном кыс душтуу оолду,
Ажыл соонда уткуп келген.
Гараж эжин өрээлге кээп,
Кажан-даа ынчаар уткуваан.
Ынчан уруг мурунку дег-
Ылчын чаң чок, ширин болган.
Таарыштырып өжзөн ышкаш:
—Дарта көдээ чорур мен—дээр,
Сарыын көргөш, ынаа дендеп,
Сагыш-сеткил доюлган эр.
Ону дынааш, мунгак кирип,
Орта безин удур көрбөз.
—Эргелелдин агроному
Эрген база улуг-ла-дыр.
Колхоз үнүп, мени каар деп,
Хоорлукаарым ужуру чүл?
—Сени кааптар дивзөн мен—деп,
Серте-даа чок уруг сөглөз.
—Хооркомга өргүлдүң,
Холум-биле бижип кирдим...
Бодалын кыс сөглөзлекте

Могатынгаш, эр-даа чораан.
Такпы ыжы булуту хонган.
Данчы атсы хейну бодаан...
Эртен уруг чораалакта,
Эгиш-биле эр бо келген.
Чазымы миннип, совхозтува,
Сарыын харын ээлдек үдөн.
—Көдээ ишти көдүрер деп,
Партиянык кыйгырган-дыр.
Совхозка бар, ажилда харын,
Соондан база чеде бээр мен.
Шаанда база трактористеп,
Шалыпчы-даа турган-на мен.
Бистер ышкаш күзелдигер,
Бистин чуртта эвээш эвес.
Социалистиг көдээ ишке
Чолун үлүүн салыр диген
Ындыгыларын деткиес дээр
Ындыг сеткил кайын турар.

К. КУДАЖЫ.

Социалистиг Улуг революцияның тилелгелиг кылажы

Совет улус, бүгү чурттарның ажилчы чоннары, депшилгелиг бүгү кижиги төрелгетен Октябрьның социалистиг Улуг революциязының үжөн алды чак оон байырап турар. Бо демделелдиг хыңверде миллион-миллион кижилер боттарының сагыш-бодалдарын Октябрьның утундурбас төөгүлүг болушкунарының, оон туугун ада-биле чедиң алдыган алдарыг тилелгелерге, бүгү чурттарның болгаш континентилеринин улустарының мурунуга ажытылып берген чырыткылыг чаагай келир жеже уланган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы кижиги төрелгетенин төөгүзүңге чаа улуг үениң—капитализмниң бүстүп дүжүренин болгаш социализмниң тилелгелиг үезин — ажыткан. Россияга совет революцияның тилелгези болза, кижиги төрелгетениң салым-чаяннарына, бүгү делегейин төөгүзүңге — капиталистиг эрги делегейден, социалистиг, чаа делегейге төөгүге үнденин эргиде ол болган.

Бистин чуртун ажилчы чоннары төөгүдө эң-не баштай капиталистиг өзү-чурумнарын узуткан болгаш социалистиг ниятиледди тургусканы-биле хоюду өзүгаар чоргаарларлар. Оларны бүгү делегейге төөгүлүг бо тилелгели Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы—кижиги төрелгетен ниятиледин марксизм-ленинизмниң теориязына үндөйлөп чаартып дээш демсежиң турар бир аай бодалдыгыларның дайынчы эвилел—чедирип келген. Тилелгелиг социалистиг революцияны баштааш, Коммунистиг партия национал бураашкындан бистин чуртувустун тынын алган, ону делегей капитализминге хамаарылгалыг чартык колонийга байдалдан хостан, кижиги төрелгетенин төөгүзүңге көзүлбөз социалистиг чаартылгаларының делгем оруунче совет улусту үндүргөн.

Октябрьның Улуг революциязының тилелгезинин түнелинде бистин чуртка социалистиг ниятиледди тургусканы болза, ажилчын аңгы биле тараачын чонун эвилели ышак, шак ыңдыг ниятилед күжүңүң бистин чуртка тывылганының ачызында болдунар аргалыг болган. Ниятиледдин ол кужу капиталистиг ниятиледдин чурттаар өйүн эртин турар аңгыларының удурларыныкынын ажып тилелэн болгаш будурукчу күштеринин шынчынгине будурулге харылзааларының ыявалы дүжүрүнүн объективтиг хөдөлип турар экономиктиг хоойлууга делгемни ажыдып берген. Ол объективтиг экономиктиг хоойлууга даянган, Совет эрге-чагырга будурулгениң чепсек-херекселдерин ниятижиткен, оларны бүгү улустун өнүгүзү болдурун, ынчангаш мөлчүлгенин системазын узуткаан, ажил-агының социалистиг хевирлерин тургускан.

1922 чылда В. И. Ленин мынча дээр: «Кайы-даа шагларда болуп тургулаан, тоол-домакта дег шапкын чорук бисте дие бузурвестер-ле, ынчанмыже, бир эвес шимчээшкенин өзүлүг-ла революстуг партия удуртуп турар болза, өзүлүг-ла шапкын чорукка, төөгүлүг хөгжүлдениң херек кырында алдынга кайы-даа үези-биле демейлээрге оон артык шапкын чорукка—шак ыңдыг шапкын чорукка бис бузурээр бис, шак ыңдыг шапкын чорукту бис ханчап-даа тургаш ылап чедиң амыр бис» (Чогаалдар, том 33, арын 355).

Коммунистиг партия—демиселдин партиязы, революстуг ажил-чорудулуң партиязы—чуртун социалистиг чаартылгазын боттандырынга тоң чугула шапкын чорукту чедиң алган. Экономика талазы-биле хожудангай Россияны мурнакчы, күчүлүг социалистиг улуг күрүне кылдыр хуулдунар дугайында пар-

тияның баштыңчызы В. И. Ленин ажилдап кылган программаны амыдыралга боттандырыныче капиталистиг мөлчүлдөдөн хосталган улустун чогаалдыкчы күштерин ол партия уландырган.

Социализмниң экономиктиг үнденин суурун хамыктын мурунда тургузар, ажилчын аңгыны болгаш ажилчы тараачын массаларының эвилелдиге үндөйлөтүнгөн пролетариат диктатуразының күрүне системезинге быжыг суурун оон-биле салыр херектиг турган. Дайын мурундагы беш чылдарга илереп үнгөн болгаш коммунисттерин партиязының удуртулгазы-биле совет улустун боттандырганы чуртту социалистиг индустриализастарының политиказы ол сорулганы хандырган. Индустриализацияның политиказына үндөйлөз, совет үлетпүрүн, ылангы аар индустрияның үзүктел чок көдүрүшкүнү, бистин улус ажил-агының коммунисттерин чурттардан хамаарышпас чорун, ажилчы чоннарының материалдыг чаагай байданын болгаш культурулуг денелиниң чайгылыш чок беднишкин хандырган.

Оон ыңай, миллион-миллион бидаргай болгаш хожудангай тараачын ажил-агыларны чаа техника-биле чепселенген, коллективтиг, улуг ажил-агыже шилчидеринин төөгүдө эң-не баштай салдынган сорулганы шитпирлээр херектиг турган. Көдээ ажил-агының коллективизастарының орундува баарынче тараачын чонун миллион-миллион м-ссалары бузуредип киригеш, Коммунистиг партия ол сорулганы база чедишкенин шитпирлээр. Калбак коллективизацияга үндөйлөзш кулактарны аңгы кылдыр көрүп узуткаары боттанган. Көдээ ажил-агы будурулгенин көдүреринин болгаш тараачыннарының амыдыралын үнденин-биле экижидери-

нин шаанда шагда көстүп көрбөз баштайгы белекелдери шак оон-биле тургустунган турган. Көдээдө үүрмек бидаргай, хуу өнүлүг 25 миллион ажил-агыларды эрги тургузугун орунга делегейде эң улуг социалистиг чер ажилынын тургузуу бисте өзүл, быжыккан. Ол чаартылгаларын түнелинде ажилчыларын болгаш тараачыннарының эвилели, социалистиг ниятиледдин мораль-политиктиг чангыс-эви кылдыр хуулгаш, дээди чадаже көдүрүлгөн.

Партияның болгаш улустун дайыннары—трошкистер, бухаринчылар, буржуаз националистер—ленинчи оруктан пролетаржы революцияны чаалап алышыкчыларын узуткаарының оруунче, капитализмни ковайтып тургузарының оруунче партияны болгаш чуртту тайын кирирени орадалашканнар. Коммунистиг партия В. И. Ленинниң херезинин улуг уламчылакчызы И. В. Сталинга баштаган бодунун Төп Комитетинин удуртулгазы-биле чораш, өскерликчилерин болгаш дүжүп берикчилерин чылча шапкан, ленинизмни камгалап алган.

Чуртту индустриализастарының болгаш көдээ ажил-агыны коллективизастарының политиказын чедишкенин боттандырган чоруктун түнелинде дайын мурундагы чылдарда бистин Төрзүн чуртувус техника болгаш экономика талазы-биле хожудангай аграрлыг чурт турганын күчүлүг индустриалдыг-колхозчу социалистиг улуг күрүне болуп хуулган. Социализмни тургузулгаш, совет улус кижини кижиги мөлчүр чорукту кажан-даа турбас кылдыр узуткаан, кризистерден болгаш ажил чок чоруктан хостуг, ажилчы чоннарының материалдыг база культурулуг денелиниң чайгылыш чок көдүрүшкүнү хандырып турар чаа ниятилед болгаш күрүне тургузуун тургускан.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязындан төрүтүнгөн Совет күрүне бодунун аштырбас амыдыралчы күжүн бадаткап көргүскөн. Бистин чуртувус Ада-чуртун Улуг

СОЦИАЛИСТИГ КҮРҮНЕНИҢ АЧЫЗЫНДА

***

Россияның бүгү-ле национал улустарын чүс-чүс чылдарын кулданышыкчындан адыргаш, оларга хостуг, аас-кежиктиг амыдыралды шаннап, дег эргелерин хандырып тывыскан Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюун алдарыг байрлалын совет улус бо хүн улуг өөрүшкү-биле демделеп турар.

Совет кижилер бодунун хосталгазының бо төөгүлүг байрлалын чуртун улус ажил-агының, политиктиг амыдыралына, культура тургузушкунуга кайгамчыктыг чедишкенин-биле чыл санында ужуражып чачыккан. Совет ниятилед хөгжүлденинде бурунгаар базым буруу Коммунистиг партияның хей чылдарыг демиселинге ажилдап кылдырган мерген иштики политиказынын, улустун мораль-политиктиг чангыс-эвинин болгаш улус ажил-агынын сайзырадырынын шылгатынган методу—социалистиг чарштын ачызы-биле чедиң алдынган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 36 чыл оюнга бистин чуртун бүгү ажилчы чону чүгле улус ажил-агында, культура тургузушкунунда улуг-улуг чедишкенин-биле ужуражып турар эвес, харын ол тилелгелерин сорул кыричизи бодунун Коммунистиг партиянын, төрзүн Совет чазан долбаңдыр улам сырый катжышыкчы-биле демделеп турар.

Ынчангаш ССРЭ-нин Дээди Советинин бешки сессиязынга, СЭКП ТК-ның сентябрь пленумунга хүлээп алдынган төөгүлүг шитпирлерде Совет күрүнеин күчү-шадалын улам быжыглаарыңче, ажилчы чонун материалдыг база культурулуг денелин соксаал чок беднирине чевелгелер партия биле чазактын өөлүгү чаа хемчеглери улус массанын эңиз деткимчезин дораан-на ал, амыдыралга чедишкенин боттанып эгелээр.

Хей националдыг совет күрүнеин акы-думмалыкты улуг өг-бүлелин эң хеймер кижигүнү—бистин Тыва областын ажилчы чону бүгү улустун бо төөгүлүг байрлалына база биче эвес көргүзүлгелер ужуражып турар. Ол дугайын областын социалистиг чаартылгазынын херезинде улуг-улуг чедишкенин шынчытырып шыдаар. Коллективизация айтыры областа кыска хуусаада чедишкенин шитпирлетиң, күш-ажыкчы араттарының 95 ажыг хуузу колхозтажып катышыпшаан, социалистиг чаа амыдыралды тургузуп турар. Оларнык чартык кезин сууржун байдалче шилчип,

чырык, чылыг бажыңнарда культурулу-биле чурттап олурарлар.

Областың көдээ ажил-агы шапкын көдүрүлүшкүндө. Көдээ ажил-агынын чугула адырларын механизация-биле хандыраа чогуур 11 машина-трактор болгаш 1 машина-мал ажилынын станциялары ажилдап турар, ыңдыг нарын техниканы мергежилди-биле башкарып шыдаар механизатор кадрларын саны өскөн.

Россия федерациязынын келир үдеги үлетпүрүлүг чери кылдыр хууларынче область база-ла чедишкенин белекенип турар. Чоокку каш чылдарын дүргүзүндө бистин Тывага күчүлүг паровозтарын, теплоходтарын күчүлүг үнү димителлип үнер, Улуг-Хемниң мөгө күчүзү улус чонун келир үеги чырыкчы кылдыр хуулар дээрзинге тыва улус быжыг бузуредди.

Чоокта чаа-ла чону безин бижик билбес, хожудангай турган крайнын культурулуг арны танытканы-биле чаартыган. Ам улуг назымч чынун 90 хире хуузу бижиктиг апарган. Областың бүгү-ле булуңнары эге, чеди чыл болгаш ортумак школаларын сырый четкизи-биле шыа алдынган. Ажилчы чонун 30 ажыг мун уруглары бүгү-ниитинин өөредилгезинге хаара туттуңуп, мурнакчы совет эртемниң үнденинери-биле чедишкенин чепселенип турарлар. Областа совет интеллигенциянын мурнакчы отряды, культура революциязынын дидим дайынчылары—башкы кадрларын саны 2000 четкен шынар составы экижээр.

Коммунистиг партияның, Совет чазактын ада өзүлүн сагыш салышыкчынын ачызында тыва оолдар, кыстарның мурунуга эртемниң бединче баар орук делгем-биле ажиттыңган. Ам бүгү чуртун янзы-бүрү дээди өөредилге черлеринде 700 ажыг аныктар өөренип турар. Ол ышкаш Кызылдың башкы институтунда, партия школалында, көдээ ажил-агы техникумунда, педучилищелде база садыг болгаш фельдшер-акушер школаларында, чүс-чүс оолдар, кыстар өөренип турарлар.

Клуб, номчулга бажыңы, библиотека, садыг, эмнелге тургустунгаан колхоз төвү, ажилчын суур ам областың кайы-даа булуңундан тывылбастан.

Октябрьның хааязы дээр, очалаңдан адыралган, тыва чонун ам амыдыралы дыка ынчаар чаартыңган, ыңдыг чаагай аас-кежик моон-даа ыңай чектелир!

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.

дайнаның аар берге шылгалдаларын чүгле хүндүлү-биле шыдап эрткен эвес, харын база фашистиг кулданышыкчынын кыжанындан делегейин тынын алган.

Коммунистиг партияга сорул киригеш болгаш организастаткан совет кижилер дайын сөөлүндеги чылдарда улус ажил-агынын кыска хуусаа иштинде каттап тургузулган болгаш совет экономиканы, техниканын база культураның бүгү адырларын ырак бурунгаарлаткан. 1951—1955 чылдарда ССРЭ-нин хөгжүлденин бешки беш чыл планын чың талазы-биле директиваларына партияның XIX съездинин социалистиг экономиканын бүгү адырларынын улам ыңай көдүрүлүн болгаш ажилчы чоннарының материалдыг чаагай чорунун база культурулуг денелиниң улам өвүлденин баш бурунгаар көргөн улуг чаагай программаны берген. Ол программаны совет улус бодунун төрөл, чоок херээ кылдыр хүлээп алган болгаш ону амыдыралга боттандыра дээр эрес сорултуг демсежиң турар.

1953 чылдын баштайгы чартык чылынын ажил-агыны түнелери, эртен 1951 база 1952 чылдарынык биле бир дөмей, бистин үлетпүрүвү бешки беш чылдын онаалдарын чедишкенин күүседип турар деп чүвени көргүскөн. 1953 чылда үлетпүр будурулгезинин хемчээли 1940 чылдындан барык-ла ийи чартык чылдын улуг болуп. Бо чылдан кан будурулгези 38 миллион ажит тонна, азы 1940 чылдындан ийи каттап хей болуп; хөмүр даш тывыжы — 320 ажыг миллион тонна, азы 1940 чылдындан 93 хуу хей болуп; нефть тывыжы—52 миллион ажит тонна, азы 1940 чылдындан 70 хуу хей болуп; электри энергиязын будуруп үндүрери—133 миллиард киловатт-шак, азы 1940 чылдындан 2,8 каттап хей болуп.

Колхозтарын нияти ажил-агыны чыл келген тудум-на өзүп быжыгып, көдээ ажил-агы продукциязынын будурулгезин көвүдөп турар. Көдээ

ажыл-агыны амгы үениң чаа техника-биле чепселгезинде улуг чедишкенин бар, ол чорук хову ажилдарынын дыка хей хевирлерин барык бурун механизастаар, колхозчу тараачыннарының күш-ажылын чингедир, ону улам-на будурукчулуг болдунар арганы берген.

Улус ажил-агынын өзүлденинге үндөйлөзш, ажилчы чоннарың чаагай байдалга чайгылыш чокка бедип турар. Массалыг херелгел барааннарына өртктер бешки беш чылдын чылдарында үш удаа, дайын сөөлүндеги үениң дүргүзүндө алды удаа чингезин билдингир. Бо чылдын апрель 1-ден эгелеп боттанган, сан талазы-биле алды удаа өртктер чингелдиз массалыг херелгелдин бүгү-ле ашым-чөк болгаш үлетпүр барааннарына хамаарыштыр неперзөн болгаш бүгү-ле дайын сөөлүндеги чылдарда болулаан өртктер чингелделеринге болаарга эң-не улуг ажал-орулганы ажилчы чоннарга берип турар. Чуртталганын болгаш культуру-амыдыралдын орансава тудушкуну бистин чуртта калбак хемчээлди чоруп турар. Национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг совет культура чедишкенин хөгжүп турар.

Социалистиг экономиканың болгаш культураның кайгамчыктыг чедишкенин болза, ажилчын аңгы биле колхозчу тараачын чонун быжыг эвилелиниң, бистин чуртун улустарынын быжыгып турар найралынын, Коммунистиг партияның ажилдап кылган политиказын амыдыралга чайгылыш чокка боттандырып чорутканынын ачызында болдунар аргалыг болган. Бистин партия-выстың күжү чүдөл дээрге, ажилчы чоннарың калбак массалары-биле оон хан-дамырында тутуп холбашканында, политиказы улустун амыдыралчы эрге-ажыктарына дүгүлүп турар өзүлүг-ла улусчу партия болуп турарында.

Ажылчыларын, колхозчуларын, интеллигенциянын, бүгү совет кижилерин материалдыг чаагай байдалын улам ыңай экижидер чо-

Улус демократиязын чурттарында

Улуг Октябрга алдар кылды

СОФИЯ. Болгариянын ажилчы чоннары Октябрын социалистик Улуг революциянын 36 чыл оюнга бүдүрүлгө чедишкенин ужурашып турар. Улуг Октябрын алдары дээр күш-ажылчы вахтада турупкан фабрикалар, заводдар, рудниктер коллективтеринин чедишкенин солуннарда демдегелеп турар. Димитровградта Сталин атты химия комбинатынын ажилчынары улуг чедишкенин чедип алган. Комбинат совет чаарткычылар Левченко биле Мухановтун методтарын ажыгылашкан, бо чылдын 9 айла-

рынын планын 127 хуу күүсеткен, комбинаттын коллектив улус ажилчыга 20 миллион ажыг левтерни кэмнап берген. Пландан дашкаар 10782 тонна азоттук удобрениелери болгаш 2012 тонна күтүрлүг кислотаны үндүргөн.

Габровонун, Кырджалинин, Свиштовтун болгаш республиканын өскөдө коорайларынын хей-хей бүдүрүлгелеринин коллективтери октябрь мурунда боттарына алган хүлээлгелерин база-ла алдарлыгы-биле күүсеткенер.

(СЭТА).

Польшанын улус ажил-агыйнын хөгжүлденин чедишкени

ВАРШАВА. 1953 чылдын үшкү кварталынын дургузунда Польшанын улус ажил-агыйнын планынын күүсүлденин түнөөдө дугайында дындагы экономикалык планналынын Күрүнө комиссиясы чарлаан.

Улетпүрүнү нити продукциянын талазы-биле үшкү кварталдын планы 105 хуу, ыңчаарга бо чылдын 9 айларынын дургузунда—104 хуу күүсеткен.

Шой, кан, прокат, чес-холо бүдүрүлгелерин талазы-биле, демир, шинка болгаш олово рудаларынын тыгызнын талазы-биле, электроэнергиянын, чүк автомобильдеринин, тракторларын бүдүрүлгелерин талазы-биле, а ол ышкаш хөвөң-саазын, дүк, хендир болгаш торгу пестерин, идик аймаанын, радиоприемниктерин, мотоциклдерин, даараныр машиналарын, кондитер кылгыларынын болгаш өскө-даа бараанынын бүдүрүлгелерин талазы-

биле план үшкү кварталда дыка ажыр күүсеткен.

Агаар бойдус байдалдарынын таарымча чок болганы-биле холбаштыр бо чылын тараа культураларынын дүжүдү чурттан чамдык районнарына энир чыгызындала куду болган. Ыңчалза-даа чигир свеклазынын дүжүдү 1952 чылдын дүжүдүндөн 9 хуу, а картофтыкы—19 хуу бедик болган. Бо чылдын 9 айларынын дургузунда көдээ ажил-агый 900 тракторларын, 8200 саялаларын, 300 ажыг тараа комбайнларын, тракторлун болгаш айттын 1700 кезер машиналарын болгаш 1300 мототилкаларын алган.

Машина-трактор станцияларынын саны бо чылдын сентябрь айнын төңчүзүгө чедир 393 четкен. Үшкү кварталдын төңчүзүгө чедир чуртка бүдүрүлгелерин чар ажилдыг 8067 кооперативтери санатынып турган.

(СЭТА).

Кыдатта чаа электри станциялар тудуу

ПЕКИН. Кыдаттын индустриализация планында улуг чери энергетикти тудуушкун ээлеп турар. Харбинде, Фундунде болгаш Сонгу-Чөөн-чүктүн өскө-даа коорайларында, Бракун Синьзияда, чурттан төп болгаш муруну районнарында—чаа электростанцияларынын тургузулганы чар болганда шапкыны-биле чоруп турар.

«Шаньсижабо» солунун дындадып турарын эзууга аларга, Сонгу Кыдатта Тайонун чыгы-биле сыйлаар эн улуг электростанциянын тудуу мырнай чаа эгелзэн.

Ол электростанциясы советтин эн чаа техникасы-биле теритинген болур. Ол баштайгы тогун 1955 чылдын эгезинде бээр.

Сианьнын № 2 электростанциянын ажылгалга кириринин белеткелди доозулганын дугайына «Шюньжунжибо» солун дындаган.

Тудуужуларын болгаш совет тускай эртемнигерин кызымак күш-ажылынын ачызында Дихуада электростанциянын дерилге монтажи хуусаазындан ий ай бурунгаар доозулганы ол-ла солун дындадып турар.

(СЭТА).

Күш-ажылчы тараачынар дугайында сагыш салышкын

ПРАГА. Чангыс-аай көдээ ажил-агый кооперативтеринге болгаш хуу ажил-агыйлыг тараачынарга дузалаар дугайында чазактын доктаалын октябрында 30-де чехословак солуннар парлагылаан.

Нитинин ажил-агыйн хөгжүлдери-биле чангыс-аай көдээ ажил-агый кооперативтеринге чаа чээли-

лерин тыпсырын база мал тыптынып, бажынарын болгаш ажил-агый туудуларын септеп, өскө-даа херегелдеринге херегелзэн дээш хуу ажил-агыйлыг тараачынарга кыска болгаш узун хуусаалыг чээлилерин тыпсырын ол доктаалда көрүп турар.

(СЭТА).

Итали-совет найыралдык айы

РИМ. «Унита» солунун дындадып турарын эзууга аларга, «Итали-совет найыралдык айын» эрттери-биле холбаштыр ноябрынын 1-де Италиянын хей-хей коорайларына «Италия-ССРЭ» нитилелдин организациясы митингилер болгаш хуралдар болгулаан.

Сена коорайга итали-совет салдыг харылзааларын дугайында илеткелди Умберто Террачини кылган. Совет Эвилелинде улетпүр болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгези чыгыш чок өзүп турда, Италиянын экономикасында кризистиг болушкуннар, ажил чоктарынын армиясы өзүп турарын ол айткан. Оон ынай Совет Эвилели-биле болгаш улус демократиянын чурттары-биле са-

лдыг харылзааны калбартыр чорукту Италиянын ажилчы чоннарын амыдырал денелени болгаш экономикалык байдалын көдүренинге эргежок чугулазын дугайын ол демдегелзэн. Итали демократтыг күштер культурулуг харылзаалар итали чазактын чорутканы кандыг-даа ылгай көөр чоруктан хостуг болзун дээш демисежир ужурулуг деп ол айткан.

Митингилер болгаш хуралдар ол ышкаш Милан, Сассари, Модена, Риети, Венеция, Падуа, Савона, Парма, Пьяченца, Пезаро болгаш Пескара коорайларга база болгулаар.

(СЭТА).

Ливерпулга болган массалыг митингиге Гарри Поллиттин медеглели

ЛОНДОН. Ливерпулга массалыг митинг болган. Анаа Великобританиянын Коммунистг партиянын чингине секретары Гарри Поллит чүве чугаалаан.

Тайбын болгаш национал хамаарышпас чорук дээш демиселге Англиянын бүгү ажилчы чоннарын хөдөлешкенин чангыс-эвин организациястар талазы-биле Коммунистг партиянын программазын Поллит тайылбырлаан. «Дейли уоркер» солунун дамчыдып турарын эзууга аларга, оон үнденинге ажилчы шимчээшкенин бүгү киржикчилери тайбынын бүгү талакчалары болгаш бүгү-ле эзүдү патриоттар катыжып болгу дег, Поллиттин тайылбырлааны программа болза, чижээлзэрге, ажил төлеверин, ажил чокталышкынын үзүндө пособиелерин база пенсияларын бедидери дээш демиселди; өрткөтерини

кудуладарын; чуртталга бажынарын, школаларын тудуун, кадык камгалалын экижидерин; квартира хөлезин болгаш үндүрүлгелерин бедилер чоруктан ойлаларын; Англиянын америк шериг оккупациясы болдуруп турар чорукту соксадыр дээш демиселди; Англиянын кандыг-даа чурт-биле салгылажыр эргезин кызыгаарлап турар чорукка удур демиселди; Малайянын, Кениянын, Британ Гвианынын улустары-биле болгаш өскө-даа колонияларын улустары-биле эп-сеткил катыштырылганы дээш демиселди; АКШ-тан Англиянын национал хамаарышпас чорун дээш; империянын бүгү улустарына хамаарышпас чорук болгаш хосталга дээш; боо-чепсектерин бүгү-нитти кызырылдады дээш демиселди болгаш оон-даа өскө чүлдери база көрүп турар.

(СЭТА).

Австрияда ажил соксадышкынын шимчээшкни

ВЕНА. Парладаларын дындадып турарын эзууга аларга, Венада «Фрелих» деп фабриканын ажилчынары оларга күш-ажылды дорабтаткан байдалдарын шорбаштырарын ораллажып турар бүдүрүлгелеринин кара-туразында чорунга удур ийи неделя хире ажил соксадып турар. Бир эвес ажил соксадышкынын соксапас болза, ол

ажыл соксадышкынын удурткучуларын, чижээлзэрге, бүдүрүлгө чөвүлелин кижигүнерин ажилдан үндүрүп чүве деп медегел кылмып турар администрациянын кара-туразында чорунга дээш, ажилчынар оларнын негелдерин хандыргыже чедир ажил соксадышкынын чарлаанар.

(СЭТА).

Ажил төлеверин бедидер дээш итали ажилчы чоннарын демисели

РИМ. Күрүнө албан черлеринин үстүкү дүжүметтеринин итали эвилелин удуртук комитеди (күш-ажылды бүгү-нитти итали конфедерациясында кирип турар күрүнө албан-хаакчыттарын профвилелдер-биле хөдөлешкенин чангыс-эвин дугайында дугуржулгалар-биле холбаштыр автономнуг профвилел организациясы) медегел чар-

лаан. Күрүнө албан-хаакчыттарынын элзэн хей кезектеринин ажил төлеверин улугтарар сорулга-биле чазактан ноябрь 15-ке чедир хемчеглер алырын ол медегелде негеп турар.

Бир эвес ол хемчеглер алдынас болза, эвилелдин кижигүнери ажил соксадышкынын эгелээр бодал турарлар.

(СЭТА).

Индиянын суг үеринден когараан чонунга совет кызыл крестинин дузаламчызы

ДЕЛИ. Октябрынын 27-де СССР-нин Индияда элчин М. А. Меньшиков Индиянын премьер-министри Неруга чоразан. СССР-нин Кызыл Крест болгаш Кызыл Чартык айнитилелдер Эвилелин төлээлеткени эзууга Индиянын суг үеринден когараан чонунга дуза көргүзери-биле премьер-министрин национал

фондузунга 296.560 рупий (250 муң рубль) туңуу акшанын чегин Меньшиков тыпсып берген.

Меньшиков оон-биле кады СССР-нин Кызыл Крест болгаш Кызыл Чартык айнитилелдер Эвилелинн күүсөкчи комитетинин чагаазын премьер-министр Неруга тыпсып берген.

(СЭТА).

Непалдын тайбын камгалалынын национал конгреси

ПЕКИН. Синьхуа агентилелин корреспондентизинин Делиден дамчыдып турары болза: Октябрынын 25-те Биргадж коорайга (Непалдын муруну кезип) тайбын камгалалынын Бүгү-непал конгреси болуп эрткен.

Биргадж коорайда тайбын камгалалынын комитетинин даргазы Дживанешвар Мысра конгрестти ажыгылашкан, улустар аразынын шитпирлетимзэн айттыгыларын тайбын эзу-биле таарыштырары дээш демиселди күштелдиреринин эргежок чугулазын онзалап демдегелзэн.

Махоттариде тайбын камгалалынын комитетинин даргазы—Малендра Нараян Нидхи тайбын дээш демиселди улам ынай калбартыр сорулга-биле өскө чурттарда тайбын

камгалалынын шимчээшкени-биле кады ажылдажылганын арга-дуржулгаларын чугаалажып көөрү-биле бо конгрестти чытган чүве деп медегелзэн.

Конгрестке чүве чугаалаан өскө-даа төлээлер улустар аразынын маргылдаалыг айттыгыларын тайбын эзу-биле шитпирлээр дээш демиселди идепкейжидеринче кыйгырып турганнар.

Биргадж коорайга тайбын камгалалынын Бүгү-непал комитетинин организациясы митинг болган. Дайын пропагандазынга удур болгаш Непалды шериг базасы болдуруп дээр империалистг планнарга удур кампанияны чорудар дугайында шитпирни анаа хүлээп алган.

(СЭТА).

Америк-грек шериг дугуржулгага холбаштыр болгар чазактын медеглели

СОФИЯ. Болгар телеграф агентизинин медеглелин эзууга аларга, Болгариянын даштыкы херектер министри Минчо Нейчев америк-грек шериг дугуржулгазынга холбаштыр медеглели Грециянын чазанга дамчыдып бээрин дилеп, болгар чазактын мурундан КНО-нун чингине секретарына чагаа чоруткан.

Болгариянын Улус Республиказы-биле нити кызыгаарлы Грециянын девискеринде шериг базаларын тургузуп болгаш америк чепсектиг күштерни кирип турары грек чазактын, ол Балкан ортудуктарга тайбынын быжылгаларынче чүткүп турар болгаш кожа-хөлзө күрүнелер-биле таарымчалыг хамаарылганы деткир күзөлдиг дээр дугайында чангыс

катап эвес медеглелдеринге удурлачып турар-дыр деп медеглелде чугаалап турар.

Грецияда шериг базаларын тургузуп турарынын политиказы болгаш Сонгу-атлантик блогуна даштыкы чепсектиг-куштерин кийрип турары Грецияга кым-даа кыжынамын турар болгаш анаа халдар сагыш кым-даа чок дээрзи билдирген болганда, камгаланыры эргежок чутуда дээр овузуну-биле шынытынып шыда-тынас.

Ындыг политиказын болуп болур уржун дээш харысалга буруну-биле грек чазакка онаажырын медеглээр эргежок чутуда деп болгар чазак санап тур.

(СЭТА).

«Европейжи армия» тургузарынга удур Францияда шимчээшкни

ПАРИЖ. Сена департаментизинин тайбын чөвүлелин инициативазын эзууга чокта чаа Парижге хурал болган. Ол хурал «европейжи армия» тургузарынга удур демиселдин лозунгузуну адаа-биле эрткен. Радикалдар партиязынын көсүкү ажилдакчызы, шаандакы премьер-министр Эдуард Даладе хуралдын киржикчилеринге эп-сеткил катыштырылганы илереткен чагааны чоруткан. Анаа холбаштыр радикал партиянын күүсөкчи комиссиясы ындыг аныалыг «манифестацияларга» бодунун кижигүнеринин киржилгезин буруу шаап турар шитпирни хүлээп алган.

«Пари-Пресс-энтрансжан» солуга Даладедин медеглелин парлаан. Даладе ол медеглелинде «европейжи армия» дээр армияны тургузарынга удур болгаш Индий-Кыдатта дайында удур бодунун демиселин моон сонгаар-даа үргүдүлээрин, ол ийи пунктулар талазы-биле база шак

ындыг сорулганы салып турар кандыг-даа угланышкынарын бүгү-ле кижилери-биле болгаш бүгү-ле партиялары-биле бурун чөпшээржип турарын чугаалап турар.

Даладедин туржун оон даргаалап турары «Чөөн үзелдин республиканчыларын катыжышкын» бюрозунга база чугаалажып көргөн. Франс Пресс агентилелин дындадып турарын эзууга аларга, бюронун кижигүнери Даладедин ажил-чорудулгасы партиянын иштинге «чамдык хөдээшкенин» болгаш үндү бергелерин» тургузуп болгу дег-дир деп дүвүрзенин чүвезин чугаалап турганнар. Ыңчалза-даа ол хуралга олуружуп турган Даладе «партиянын-даа, парлаганын-даа ыйыктышкыны турза, ол бодунун туржун өскөртпезин» база дагы бадыткаан.

(СЭТА).

Туттурган шериглер чанарын негеп турар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелин дындадып турарын эзууга аларга, ноябрынын 2-де Индиянын камгалал шериглеринин командыбал чери төрүн чуртунче эеп чанарын күззэн кыдат улустун туттурган эки-турачызы Чжан Цзу-лунун өлдүгөн деп буруудаткан, чангайышчи 7 агентилерни туруп хоругдаан. Ол өлдүктен эки-турачынын сөөгүн дилзэрге тывылаан, чүге дээрге истелге эгелзээрин бүдүрүлгелерде агентилер ону өртөдүзүр.

Чжан Цзу-лунун өлдүктени № 28 лагер секторунун мырнай шуут девискеринге индий солдаттар ийи кондур турда, чангайышчи болгаш дисыманчы агентилерин американнар камгалалып алгаш кайы хире дуржотканып турары илден болган. Ол дээрбечилер индий солдаттарга

ажыг-биле кыжынып, Чжан Цзу-лунун өлүгүнеринин дугайында шыны чугаалаарын болгаш дедир чанар күзөлденин дугайын медеглээрин ораллашкан элзэн каш туттурган шериглерин эттеп-эрээдеп турганнар.

17 туттурган шериглер амы-тынын харамнамын ол лагеринин секторунда агентилерин холундан дезип үнгөш, төрзөн чуртунче эеп чанарын негзээр. Оларнын иштинден 11 кижини корей-кыдат талаанын төлээлекчилеринге доп-доран дамчыдып берген, а арткан 6 кижини туттурган шериглерин дедир чандыраарын талазы-биле нейтралдыг комиссия кыдат эки-турачыларга удур кайы хамаан чок үлтедилерин херечилери кылдыр амдызында артырып алган.

(СЭТА).

Харысалгалыг редакторун оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.

ВИНО, ТЕАТР БОЛГАШ СТАДИОН

КИНОТЕАТРГА

Ноябрь 7-де «Выборг талазы» («Выборгская сторона»).

Ноябрь 8-те «Боолуг киж» («Человек с ружьем»).

Ноябрь 9-та «Утгундурбас 1919 чыл» («Незабытый 1919-й»).

Эгелээр хүндүсүнүн 12 шак, 2 шак, кезээкин 4 шак 30 минута, 6 шак 30 минута, 8 шак 15 минута, 10 шак 10 минута.

НАЦИОНАЛ ТЕАТРГА

Ноябрь 7-де эстрада артистерин улуг концерти. Эгелээр кезээкин 8 шакта.

Ноябрь 8-те Сталинчы шаандалды лауреады Вс. Вишневскийин «Оптимистг трагедия» деп шизин. Эгелээр кезээкин 8 шакта.

СТАДИОНГА

Ноябрь 7-де хол бөмбүүнүн, баскетбол болгаш шыдыраа талазы-биле массалыг маргылаалар. Эгелээр хүндүсүнүн ! шакта.

ССРЭ-биле найыралдын айлары

Улус демократиянын чурттарында чыл келген тулум-на Совет Эвилели-биле найыралдын чанчыл болган айларын организациястат турар. Мырнай чокта чаа Болгарияга, Албанияга шак ындыг айлары эрттирген. Ам ол айларын Польшада болгаш Румынияда база эрттирип турар. Бо хүн ноябрь 7-де—Улуг Октябрын социалистик революциянын 36 чыл оюнуң хүнүнде чехословак-совет найыралдын айы эгелзэн.

Совет улус-биле найыралдыг харылзааларын болгаш кады ажылдажылганы быжылгаар чорукту улус-демократиянын чурттарынын ажилчы чоннары боттарынын ааскежиктиг келер үезинде идегелди магадаылы кылдыр көрүп турар. «ССРЭ-биле бузулбас найырал тос чылдарын дургузунда бистичи чуртувустун күчүзүн быжылгаарына, социалистик тургузушкунун улуг херезинге чедишкенин күчүлү үер дөзү болуп келген» деп Польшанын «Трибуна люду» солун бижип турар. Социализмден коммунизмге чоорту шилчилгенин улуг программазын боттандырар чорукка Совет Эвилелин кайгамчык улуг чедишкенин улус демократиянын чурттарында бистичи өнүктүривиске сорук кирипчи чык болуп, а советтин ак-сеткилди дузаламчызы улус ажил-агыйнын планнарын чедишкенин боттандырып, социализмин оруу-биле дүрген бурунгаарлаарынын аргазын оларга бериш турар.

Бо чылдын үшкү кварталынын дургузунда улус ажил-агыйнын хөгжүлденин күрүнө планнарын улус демократиянын чурттарында чедишкенин күүсетингенин дугайында чаа чарлатынган медеглээр болза, ол чурттарынын экономиказынын чыгыш чок көдүрүлүшкүнү-

нүн дугайын херечилеп турар. Польшада, Чехословакияда, Венгрияда, Румынияда, Болгарияда, Албанияда улетпүр бүдүрүлгелерин улуг өзүлдү, көдээ ажил-агыйнын улам ымайгы хөгжүлдэи болгаш чонун амыдырал чуртталганын материлдыг болгаш культурулуг денеленин нити көдүрүлүшкүнү медеглелтиип турар.

Улус демократиянын чурттарынын ажилчы чоннары найыралдын айларын чорутушкан, продукция үндүрүлгезин көвүддери болгаш оон шынарын экижидери дээш онза көдүрүлүшкүн-биле демисежилп турар. Оон-биле чергелештир бүдүрүлгезин совет чаарткычыларын күш-ажылдын муракчы методтары улам-на калбак неперелди ап турар. Чижээлзэрге, Польшанын бүдүрүлгелеринде он-он муң ажилчы чоннар Жандарованын, Агафонованын, Корабельникованын, Чуткинтин методтары-биле ажилдап турар. Румынияда «совет техниканын хүнери» эгелзэн. Ону «совет эртемни болгаш техниканы ажыдавышкан, ажилчы чоннарын чаагай байдалына арбын, чик үнелиг болгаш дээр шынарлыг бараанын бүдүрүп бээр бы» деп лозунуну адаа-биле чорудуп турар.

Польша болгаш румын бүдүрүлгелерде совет чаарткычыларын ол чурттарынын ажилчынары, инженерлери, техниктери-биле ужуражышкынары эрттип турар. Ол ужуражышкынарын чорудулгасында совет кижилер боттарынын ажилынын дуржулганын даштыкы чурттарда эштерге дамчыдып берип турар. Совет культураны ажилдакчылары ССРЭ-де эртемниг болгаш техниканын чедишкенин дугайында лекцияларын болгаш илеткелдерин кылгып турар. Варшаванын болгаш Софийанын театрларында совет ар-

тистер улуг чедишкенин-биле ойноп турар. совет фильмерни көргүзүп турар кинотеатрларда чүс-чүс муң ажилчы чоннар барып турар. Тимлзэн социализмдин чуртуну улуг чедишкенин дугайын чугаалап турар хей сангыг делегелерин чар болганда организациястан.

Улус демократиянын чурттарында хей тиражтарлыг үнүп турар болгаш номчүкчүлүгүн эн калбаа-биле негеп турары орус болгаш совет литература калбаа-биле неперзэн. В. И. Ленинни болгаш И. В. Сталинни номнарын тиражтары чыл келген тулум-на өзүп турар. Польшанын, Болгариянын, Румыниянын болгаш улус демократиянын өскө-даа чурттарынын чүс-чүс муң ажилчы чоннары совет номнарын ол-ла хөвээрзин номчуур дээш орус дылды өөренип турарлар. Чижээлзэрге, бо чылын Румынияда орус дылды өөрениринин талазы-биле улустун 11 муң курстары ажилдап турар, ында 200 муң кижин өөренип турар.

Совет Эвилели-биле найыралдын нитилелдери чонун ортузунга удур чаагай ажилды чорудуп турар. Нитилелдерин хүрээлеки соксаал чокка өзүп турар, ол болза, акы-думма совет улустун амыдыралын ажилчы чоннарын канчаар-даа аажок улус-биле софургал турарын дугайын херечилеп турар. Чижээлзэрге, Варшава польша-совет найырал айынын баштайгы ийи неделелеринде нитилелге чүс муң чаа кижигүнер, Сталиноград воеводствозунга — 40 муң кижин кирген болгаш оон-даа ынай. Болгарияга болгар-совет найырал айынын чорудулгасында болгар-совет нитилелдер эвилелин 18 чаа организациялары тургустунган.

Найырал айларынын программазында эн чугула чери өскөргө чок принципи бүгү-нитти тайбын хөвээр арттарыны болгаш быжылгалар болуп турар Совет Эвилели-

нин даштыкы политиказын тайылбырлап непередери ээлеп турар. Улус демократиянын чурттарынын ажилчы чоннары ССРЭ-нин ол тайбын ынакшылдыг политиказын деткип, тайбын дээш, улустар аразынын маргылдаалыг айттыгыларын тайбын эзу-биле шитпирлээр дээш идепкейли-биле демисежилп турар.

Найырал айларынын хүнеринде совет шериг корабльдеринин отрядтары Польшанын, Румыниянын болгаш Болгариянын дала